

Si, senyors!

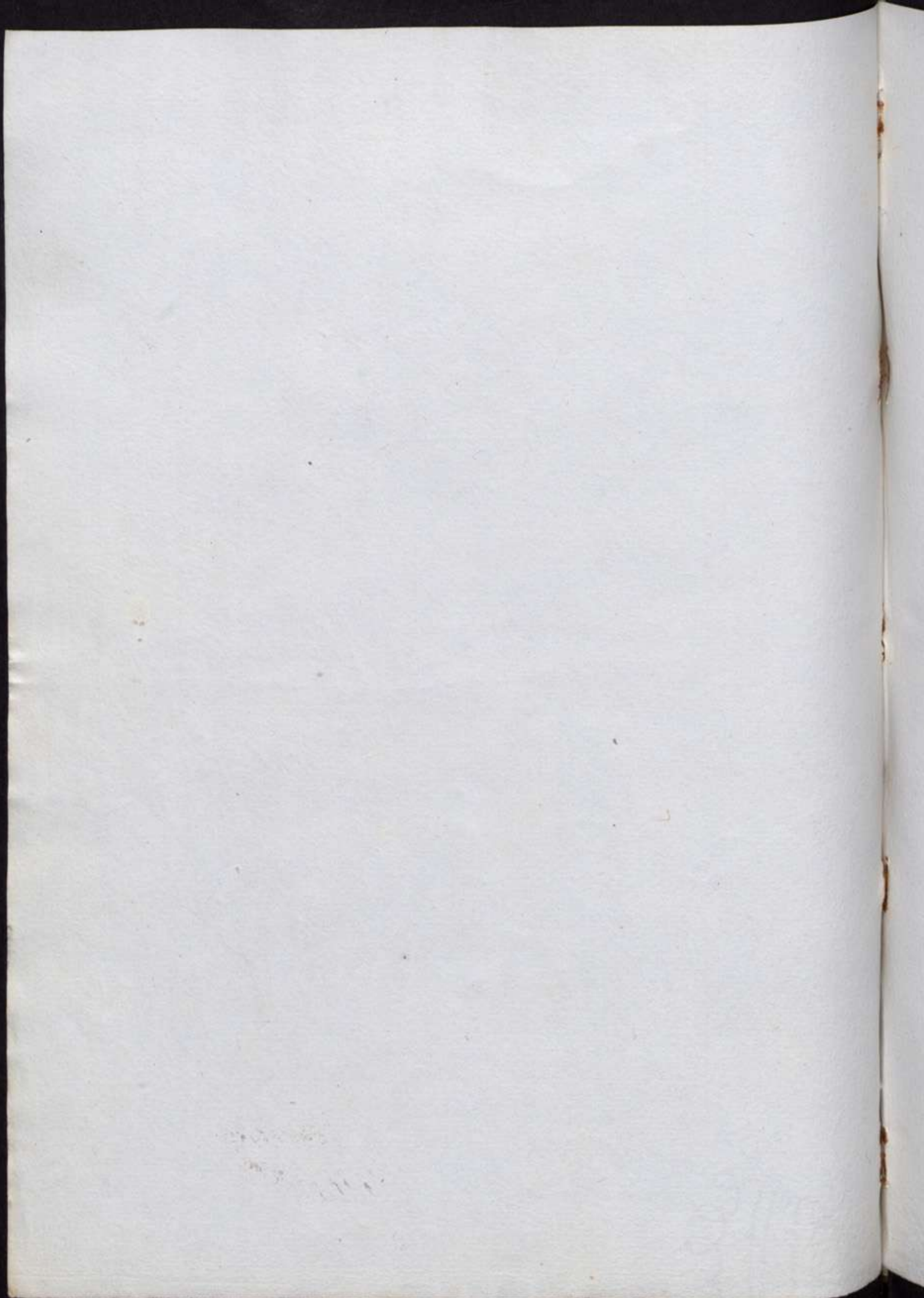
Monòlech en vers original

de 1006

Joseph Parbany

(Pequet del Corral.)

Al distingit escriptor

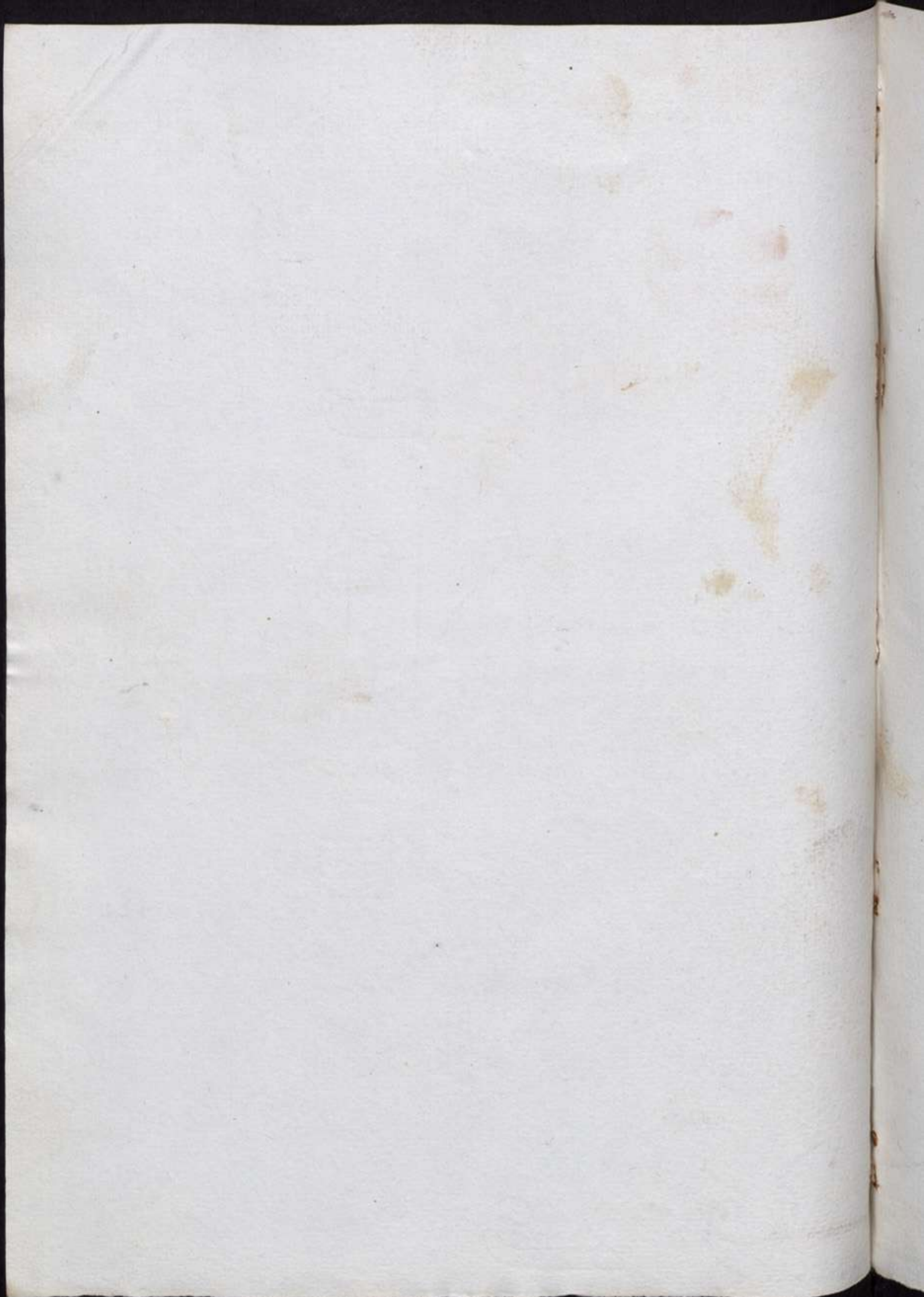
e

intelligent compositor
J. Clement Caspiner

en prova d'amistat y agraï
l'hi dedica aquest son primer
ensaij literari

L' Autor

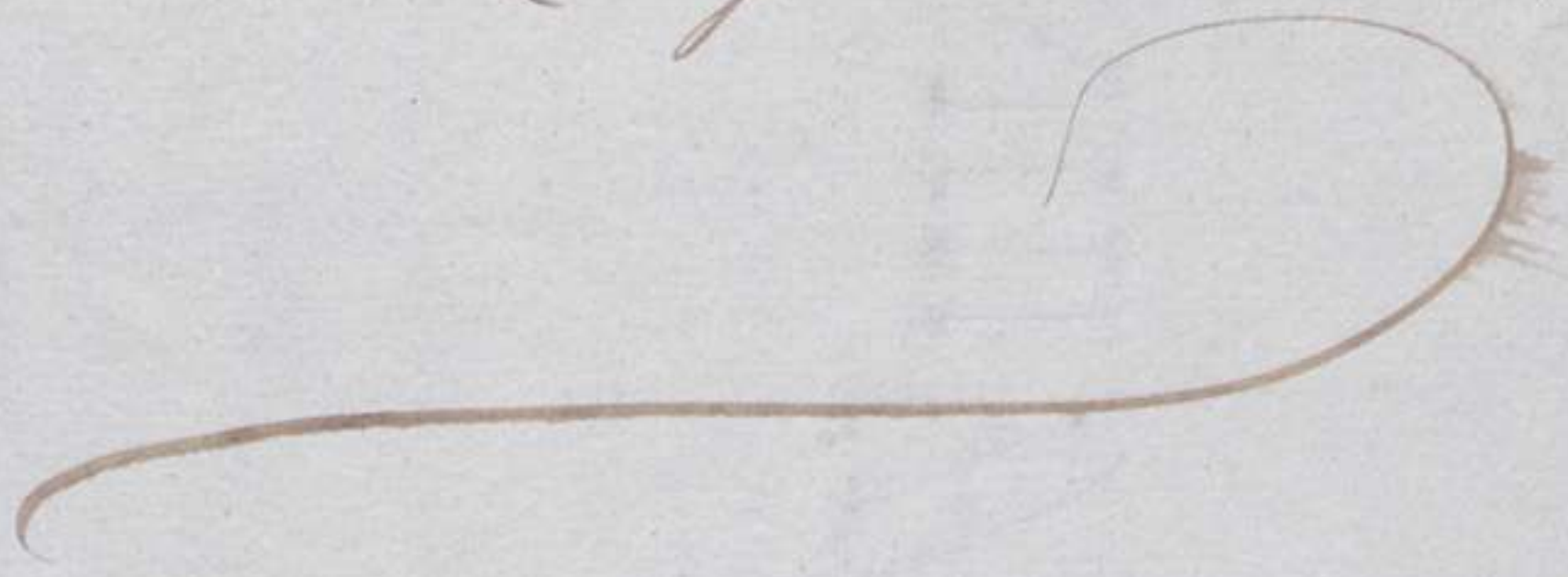

Personatje unich.

Ula... Vindeta d'uns 250' Joany.

Sengoreta. Perio.

— Acte únic —

COPISTERIA
DE FRANCISCO LOPEX
TARRAGONA

Escena única.

—
Sala d'un pis amoblat senri-
llament. En un cantó de la
sala una tauleta de cusir
ab una cadira al costat.

—
Ella sentada aprop de la tauleta cosint,
de cara al públich.

(Pausa després d'alsar lo teló)

(Als espectadors)

¡Ay, ay, que volen vostes!

(A l'extranyera)

Als senyors me dirigeixo:

¿que volen? ¿ls repetixo....

¿que miran? ¿que no'ls dich res?

M'a fora, ni aquí tolero
que cap home a mi 'mvergili:

dintre del meu domicili

faig lo que vull; mando y quiero.

Miriu que d'ensa qu'es mort
lo meu marit y visch sola,

he dat als homes la bola

ja fa temps... ¿ay, qu'ho faig fort?

Vostes diran: ¿ay la tonta!...

¿viuda tant jove y tant... caya

no vol homes... ¿vaya... vaya!

¿ves are aquesta que ns conta!

No, a propòsit, tot de raig

tant se val que ave aqui 'ls diga
la causa que a mi m'obliga
a' dals la bola com faig.

(Causa y adelantante
at la cadira, la tauleta
y la feyna, prossequiu.)
(Ab to accentuat)

Scottin i que significa
aquest dertj d'apuntar
y aqueus punt en rebansar
tot lo que a la dona implica?
i Perque intencions tant poch bonas,
tant si son, com no, per riure,
respecte a l'afany d'escriure
tants librets contra las donas?
i Que diuen... Estrany, se,

que un sigle tant enlluïrat,
com aquest, hagi criat
uns homes tant... no ho vull dir.

¡Si, senyors! no son fraynescas,
que alguns per desenvolupar-se
tant sols saben inspirar-se
al ideyas femeninas,

contrarias las major part
al bon nom de totas ellas...

¡Si! los homes son uns trapellas!
¿Lo ser home...? Deu me' en quart!

(Ab irritació.)

¿Dir mal de las donas...? ¡ca!

¿si n'hi ha per infla'ls las gallas...

No nego que tenim faltas;

¡pero a vostres que'ls sobra...? ¡Pa!

perque dubren pantalons
 y a la cara tenen pel
 se creuken agafa' l' cel
 ab las dents... que pretensions!

Sempre volen la raho
 encare que may ne tinguin:
 vaja! a mi que no m' hi veiguin
 ab aquets fums... ah... no... no!
 i he vol dir tanta arrogancia?
 i com s'enten tants punts y puntas...

.... Si totas las donas juntas
 se donquessin un pich d'amia
 y reunidas en congres
 universal, sense embuts,
 volquessin que ls drets perduts
 se'ns tornessin... no hi ha mes!

no hi hauríam més cavalls
y las donas truntarían...
¡ah... llavors, com rabiarian!
¡La abansarian agallas
tots los homes desseguida!...
(Sana)

¡Sent del sepo lleig com son
volen trunfar...; com hi ha mon
fa' viure!; sembla mentida!
(Aire de triunfo)

Capu juro, ni currutaco,
pot ser de las donas rey:
sera y ha de ser per ley
rey del mon lo sepo maco.

¡Si, senyors! y no cal pas
que alimentin esperansas!

53

vindrà l'temps de las venjanças
per mes que arruïm lo nas.

(L'his dos verros los di-
ra' al tò profetic.)

¿Hont s'es vist aquest domini
dels homes tant arbitrari?

¿Com volen sols al pensar hi
que cap dona no s'hi amobini?

¿Non'hi ha per enfadarre
al veurers totas plegadas
las donas tant rebairadas?

¿Fins n'hi ha per sub-blevarre?

(M. ricietat.)

¿Es que s'juron! no hi falta un mot;
que la dona, sens' disculpa,
tant si te, com no te culpa,

es la desgracia de tot.

Si un jove viu desgana't
y sempre se 'l ven grogot,
tot hom fa: - ¡Sobre picot!
¡ja deu esta ennamorat! -

Passan quèstions o rençillas
molt sovint entre 'l jovent...
ja diu tot seguit la gent:
- ¡Sera quèstio de faldillas! -
Succeeix que un matrimoni
viuhem com lo gos y 'l gat....
'ls homes ja l'hi han clavat:
- ¡Si la dona es lo dimoni! -

Si per cas un se suicida
d'aburrit ab molt misteri,
diuhem molts sense criteri:

22
- ¡Per la dona's pert la vida! -

Se'ls homes la dona es l'encas
del peccat... ¡quina taleyá!
y entretant l'home's recreya
y la dona... 's fa' la llesca.

D'aquell qui es un calavera,
y 'n fa' anar moltes en roda,
se 'n diu home de la moda;
del sigle; dels de primera.

Pro' de la dona que 's pert
per massa franca y festosa,
se 'n diu dona capritosa;
qualsevol cosa; capu vert.

Y si una innocent noya
(que aixó encare es lo putjó)
cau en mans d'un reducto'

per robarli aquet la joya
de sa honra primerenca
victima d'engany astut,
ni pot recóbra' l'perdut
tresor que l'infame arrenca
del cor de la desgraciada,
ni té perdo per un crim
comés per l'home: serà
solament: -||- i deshonrada!!-

(L'altre)

De dirho sol causa horror
y la sanch se torna fel...
i No es una ley ben crudel
aqueta ley del honor?
i és just que carregui l'mort
la dona de tantas menas

de maneres ... ¡ Pocas penes!
 ¡ Jo mi se' com fan may sort!

(Pausa y transició.)

(A calma)

Agafant aquest assumpte
 pe'l punt de la reflexió,
 i que fora 'l mon, ay sempre!
 sense las donas, preguntó?

i Que fora l'home? Un perdut,
 un miserable, un deixat,
 que amiria foradat
 tot lo temps del any y brut.

Aquets que'ns tractan de falsas
 son uns beneys, pocas-voltas,
 que amirian moltes voltas
 sense dú culs a las calsas.

Desde l'home que 'ns critica,
fins al home que 'ns alaba,
si acasí la dona faltava
plorarien, no una mica,
sino molt, ab plor etern;
la vida fora amargura,
lo mon una sepultura
y 'l cor del home un infern.
Sense donas? Fins cinquanta
l'imaginar tal defecte.
Que 'm demostrí un sol subjecte
masculí que no es pas tanta,
la falta que jo asseguro
farien las donas; ayra!
que si acasí ell no s'escapá
per la tangent, jo l'hi auguro

que ab son discurs farà plàise,
 a'menos que l'aplaudissin
 tots ls homes que l'sentissin...
 ; es clar! ; me'n duria pasco!

Vull dir que l'judge sigues
 un ser ni home, ni dona....

; llavors si que fora bona
 la sentència que dictés!

D'aquell modo no hi haurian
 per res imparcialitats:

; veuriam qui ns resultats!

; pobres.... y com quedarian!

(Tramició rajada.)

(A ironia.)

A mi lo que més m'altera
 es que ab tot y la malicia

que té a' n'ella ab injúrtia
l'home... sempre hi va al darrena.

D'exemples aixís van plens
los fulls de moltes historías...

|| Y las conquistas son glorias
pe'ls homes; mes ben dit, Ners!!

Sent jove ja no sosrega
si no té aprov a' sa prenda
y es per ell la millor hisenda
un si d'amor: si l'hi nega

ella 'l si... jura, suspira
y fa mil ridiculesas,
donantli probas enceras...

, tot per veure si la gira!

Si ella creu que son ben puras
las probas que l'hi ha donat,

's casa Ell... y un cop casat
se desfa' fentli posturas.

La lluna de mel transcorre
y, cansat de tant mimarla,
no 's recorda de portarla
ni a' passeig, ni a' enloch: s'esborra
la immensa estimació aquella
y quan es fora de casa

Ell se diu: —, 'Pue' ni vaig ser d'ase
al casarm'! — ... y la jarella
qu' enamorats van tractarse
y ab treballs varen unirse
comensan per aburrirse
y acabar... per barallar-se.

Diran que moltes unions
no son com aquesta y altres...

¡ Desditpadas de nosaltres.

que no hi hagués excepcions!

¡ Si, senyors! És lo que passa
generalment ab abus:

mentres d'ella 'n fan cert us
pe'ls seus fets... la estiman massa;

però, un cop satisfets, se queixan
de la dona, sens raho,

y a la millor ocasió

la buscan nova y la deixan.

Es qu'és aixís: fins fa fastich
nostre estat: som un obstacle
per vostès: sembla un miracle
que deu no 'ls enviti en castich.

¡ Boni que si! Son massa grans
per tenir tant poch d'agui...

(Senyalant lo front)

2' Que s'pensan qu'hem de servi
com 'ls mobles dels Encants?

(Pausa)

(Al flemà)

¡ Tant amables, jo ho crech,
que son quan estan de bulla!
- Porta fil, noya, a' la agulla
que se m'ha esgumisat 'l jech... -

- Porta'm 'l coll; vina, maca. -

- Porta'm 'l bastó, salero. -

- i M'has repallat 'l sombrero? -

- i que m'has tret aquella taca? -

- i Que no esta 'l dinar, putilla? -

- Ayra, que arivem a trato. -

- i Fem la bescambrija un rato? -

- ¡ Estàs trista! - i Que tens fella? -

(Ab energia)

¡Papanatas! ¡falsos! ¡¡¡¡¡ jillos! ¡!
¡y'ls homenots son formals?...

Si si'hi ha' per agafals
y fersti a' cops de panillos!

(Ab malicia)

Ah! si 'ns mostressem mes fredas
quan mes ab cançons 'ns veïem;
si quan vortés 'ns preteneren
no fossim tant y tant bledas;
si quan voler qu'elles riguem
per requir la seva de'ria,
fessim sempre cara seria;
si quan desitjäm qu'estiguem

las donas sempre tancadas,
 se n'anserin a'da' l' vol
 y l' dinar que's fes tot sol
 y no's trobessin criadas...

si lla, cada estona qu' ell
 l'hi va' ab caricias y plany,
 contestei sols ab regany
 y l'enyeguesi ab bordell;

(Ab to' creixent.)

Si no'ls fessim may' ls llets,
 ni bugadas, ni carnisas,
 ni mitjons, cosas precisas...
 ¡que n'vivirian d'aburrits!
 ¡Ja's cambiaria' la mostra!
 ¡ja'ls donaria' la rabia!
 De ve'ls valdria' la labia!

la situació fora nostra.

(Pausa)

Sense 'ls homes... com 'ls peixos
viuriam...; si vostès no hi caben!

(Ab depreu.)

¡Sort van! No han sabut, ni saben
governar-se a si mateixos

y gastar sempre aquets fueros
a tall de tot governant

modelo... ¡pro! mentrestant

'ls governats van en cueros.

¡Sobre Tyranya! mentres siga
governada per vostès,

may arriarà a ser rei;

no i que volen que 'ls hi diga?

60

Mentres hi hagin ministeris
formats per homes aivis
que's proposan per felis
al país donant llibertat;
mentres hi hagin tantas pagas
inútils, tantas carteras
y legacions estrangeras
per lupo, que son las plagas
que assolan la terra aquerta,
y altres cosetas que in callo...
i que'n fa Tyranya d'alsa l'gallo
si l'hi juican tant la cresta?
; que n'es la nació de maca,
vista de lluny y de fora!
Vista de dins y a la vora,
fa por...; que n'esta de flaca!

i' y no saben perquè trina
y sofreix tant la nació?
Per la servilla raho
de qu'és dona; es femmina.

(Al orgull)

Que no deixem portar las riendas
del Estat (jy no son bolas)
a nosaltres donas solas:

veuram si veuram prendas
morals pera governar
y d'ú com un trabuquet
l'infelis terrenes aquest
que no saben cultivar.

(Ab marcada intenció)

Interés; aquí está 'l quid:
interés es lo que falta

pera salvar la malalta
nació que temps ha fa llet.

Y pera cuidar malalts,
vingu' mes bo' que las donas:
las donas per tot son bonas;
vostes... son uns carcarnals.

Pla' y net; jo no dich mentidas:
un ministeri format
de donas per un grafiat
de lletas y decididas
provaria a' to' la Tyranya
y l'adobaria be':

¿Consell de donas... ¿no ho se'!!
¿que 'ls admira? ¿que 'ls estranya?
(Ab ayre d'importancia)

Ah! ¿I poder en nostras mans...

¡quins canbis! ¡quinas reformas!
¡quants bolets y quantas mormas
repartiriam a' tanta!

Oh! vaurian quins sermons
alla en lo Congrés fariam
cada cop que us reuniriam
en lo Saló de sessions!

La crech que no joets, ni gayres
exclaman o' exclamarian:

— Mhi se que' s' bluhiriam
perque totas son perrayras.

¡Si, senyors! no nego pas
que perrem mes que lo canaris;
peró en actes necessaris
perrem y fem, si ve' l' cas.

Ditunt de vortes, ¡ratua!

que del detrás enrahonan,
desfent, y sis se'ri adonau,
tot lo del cap ab la quà.

Mal per mal, mes acceptable
es tenir 'l cor a' la boca,
que fer veure, si, qu' es coca
lo qui es pa...; vagin al diable!

(Pausa)

(Al to de mofa)

No guanya tothom qui vol:
lo mon roda... y com que roda...
aquí 'ls he tret a' la moda
tots los seus drapets al sol.

La se' que aixó 'ls ha de coure:
aquí y en quals evol vanda
sempre 'l rebre va' per tanda.

Si no que's tart y vol peloure,
encare mes m'entendria
sobre'ls homes ab descaro,
si, senyors, sense reparo...
¡Dolents! ¡ja'ls arreglaria!

(Ab to amenaçant.)

Se'l prrompte no tinc que dirlos
res mes: no trovo mes mots
pera tractarlos a'tots
com merceper; pero advertirlos
dech ara aqui perque m'toca,
que, en defencia del bon nom
de las donas, a'tot hom
tant si'ls poca, com no'ls poca,
recomano la prudencia
d'aqui endevant referent

a' dir mal: fins al present
 hem tingut molta paciència
 pera sofrir tanta peste
 sobre nostre sense enfado,
 pero desd'ara, cuydado!

Lo qu'he dit es la protesta
 de la dona; universal
 protesta qu'esta fundada
 en la fama trepitjada
 de la dona, en general,

a' causa del mal concepte
 que han format de la mateixa
 'ls homes: La meua queixa
 es la queixa de precepte
 formulada pe'ls meus llavis
 per encarrech d'aquets vers

del sepo mieu; serri entens
de perfeccions. Se'ls que sabis
se titulan o' be' se pensan
que ho son y per serho gruan,
d'aquí endevant no insimian
se'ns justícia y no comensan
a retornarnos la fama
que'ls escrits 'ns arrebatan...
'ls soch ben franca; o' be' 'm mator
o' entendre la gran proclama
en la que consti ben net,
sense ferlos cap favor,
que l'únic sabi escritor
que hi ha'... es en Michelet. (1)

(Araut la veu)

2 Ho senten²; es que n'hi ha un feix

(1) Escritor francès

de tots vostres!... No calculau
 que las donas dissimulan,
 mentres que d'amagat creix
 omplint lo cor nostre l'odi;
 y un cop ja mes no n'admeti,
 sortira; peti qui peti,
 y mentres aquest mon rodi
 odi y odi arriba eixent
 fent mal...; la pagaran cara!
 ; tremolin! perquè s'prepara
 aquella de Sant Punitin.

No valdrán ni crits, ni oridas,
 per calmar nostre furor:
 No'ns engegava l'amor
 com are: jurobas, mentidas,
 jurnaments encats al oli;

cartas y citas, etcetra...

¡may més 'm voldrem admetre!
buscaran qui 'ls aconsoli
en mitj dels presers que passen
y no trovaran consols:
viuran igual que 'ls mussols
y per mes que s'escarrassin
per donarnos a'comprendre
tota la seva dissort,
nosaltres respondrem: "¡Port!!
¡Podran cridar ous a vendre!"

(Causa... y aiantant se prosequis
ab to peneit, adiantant se fins al proceus)

Potser n'he fet un gra massa;
potser no he tingut cordura;
poté 'm proparro: ... ventura

que vostés ho han pres per guassa.

Ly! entenem nos; no's pensin
que a' vostés jo 'ls aburreixi;
encar' que algun ho mereixi...

Mh! si 'ls he agraviat... dispensin.

Apreuar de lo qu'he dit
exaltada, sent famella,
si a' algun l'hi falta costella,
jo busco un altre partit.

Sug, deixant apart rencors,
tant si son males, com bonas
las donas...; sempre son donas!
Si, senyors!!...? Si, senyors!!

(Velo' Rajut)

COPISTERIA
DE FRANCISCO LOPEZ
FARRAGONA

[Handwritten signature]

ADDENDUM

37

Apple

